

Wiktor Hahn

"Echa przeszłości. Szkice, wizerunki i wspomnienia historyczne", Aleksander Kraushar, Warszawa 1917 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 17/18/1/4, 170-171

1920

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miecką i jednostronność »oświeconego wieku« wykazywał. Surowo ocenił autor dzieło Jarońskiego »O filozofji«, dla jego niesamodzielności i sprzeczności z samym sobą; krótko zbył innych, ale uwzględnił wpływ Kanta na prawników (Hubego) i niefilozoficzne sądy Mickiewiczowe. Gruntownie zbadany przedmiot wyłożył autor jasno a obalił niejedyn utarty pogląd na pisarzy i dzieła.

Berlin.

A. Brückner.

Kraushar Aleksander. Echa przeszłości. Szkice, wizerunki i wspomnienia historyczne. Z ilustracjami. Warszawa, nakład i druk. Towarzystwa Akc. S. Orgelbranda Synów, 1917, 8-vo., str. 4 nlb.+503+VII.

Z pośród 28 artykułów pomieszczonych w książce, 9 wchodzi w zakres historii literatury. Są to rzeczy następujące w porządku, w jakim pomieścił je autor: 1) „Zawieruszony rękopis tomu II dzieła Maurycego Mochnackiego: O literaturze polskiej w w. XIX“ (str. 7—16); o pracy Mochnackiego nad II tomem wymienionego dzieła wspomina Joachim Lelewel w liście do matki Maurycego z 8 grudnia 1858, wydrukowanym przez autora w całości; Lelewel nie wiedział jednak, co się stało z rękopisem pozostawionym u kogoś w Księstwie Poznańskim. Dodatkowo uzupełniam, że S. Krzeziński w artykule o Mochnackim (Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej, IV, 123) zaznacza, że rękopisu tego, który Mochnacki pozostawił u Feliksa Miaskowskiego (Dzieła I, 13), nie mógł odszukać. — 2) Szkic „Adam Mickiewicz i Zenejda księżna Wołkońska“ (1828) I (str. 17—40) przyrzuca kilka szczegółów do znajomości Mickiewicza z Wołkońską. M. i. opisuje obraz Grzegorza Miasojedowa, przedstawiającego Mickiewicza, improwizującego w salonie księżnej Wołkońskiej (reprodukcję obrazu por. na s. 21), kreśli koleje jej życia, opierając się przedewszystkiem na monografii Hermiony Połtorackiej: *Une princesse russe à Rome* (Paris, 1913), przytacza dalej szkic księżnej o Mickiewiczu, znany już z poprzednich druków, przyczem opiera się na autografie, opatrzonym podpisem Wołkońskiej (na s. 35 wydrukowana jest podobizna końca tego autografu). 3) W artykuliku »Z dziejów kultury polskiej« (str. 185—195) wymienia p. K uczonych angielskich w gronie b. „Towarzystwa warszawskiego Przyjaciół Nauk“ (Johna Banksa, Humphrego Davy’ego, lorda Broughama, Jamesa Mackintosha, Johna Bowringa i Tomasza Campbella). — 4) Satyra na Towarzystwo Przyjaciół Nauk z roku 1803 (str. 215—221.) jest to nieznanego autora wiersz p. t. „Do przyjaciela z Warszawy, 7 maja 1803 r.“, opisujący posiedzenie Towarzystwa z 5 maja b. r., z licznymi drwinkami pod adresem członków Towarzystwa. — 5) W artykule Kraszewsciana (str. 223—230) z podtytułem: Pierwsze i ostatnie miejsce pobytu J. I. Kraszewskiego

w Warszawie (1812—1863) opisuje p. K. dom przy ul. Aleksandra, w którym słynny powieściopisarz ujrzał światło dzienne, znany już dziś tylko z ryciny (gdyż dom ten w r. 1871 zburzono) i dom przy ul. Mokotowskiej, w którym mieszkał do r. 1863. — 6) Miotelki satyryczne (str. 231—252) podaje przedruk 10 kupletów Nowakowskiego, śpiewanych przez niego w melodramacie Raimunda: Chłop miljonowy, czyli dziewczyna z świata czarownego, z dodaniem odpowiednich wyjaśnień i rysunków artysty Jana Lewickiego, ilustrujących owe śpiewki. Kuplety te o tyle są ciekawe, że portretują osoby z natury. m. i. kuplet pierwszy przedstawiał znanego bibliografa i redaktora licznych pism galicyjskich, Adama Tomasza Chłędowskiego (1790—1855), przebywającego także przez szereg lat w Warszawie (1819—1831). Szczegóły podane przez p. K. uzupełniam jeszcze notatką, że w literaturze kupletowej kuplety Tadeusza Skalskiego, komika sceny lwowskiej, p. t. „Miotły, miotelki“, śpiewane w wymienionym powyżej melodramacie Raimunda, cieszyły się we Lwowie również znacznym powodzeniem. Znaczną część kupletów Nowakowskiego podał Skalski bez żadnego skrupułu jako własne, nie wymieniając ich źródła. Por.: „Miotły! Miotelki! Scena z melodramatu Raimunda Chłop miljonowy, ułożył Tadeusz Skalski (Polski monologista nr. 5), Lwów, 1918, 8-vo, str. 16.“ — 7) Z przed i pozgonnych chwil Kazimierza Brodzińskiego (str. 423—428) zawiera ciekawą notatkę, zaczerpniętą z aktów śledczych gener. wojennego warszawskiego z r. 1855 o przeprowadzeniu dwóch rewizyj w mieszkaniu Brodzińskiego w Dreźnie, za życia i po śmierci jego, obu z polecenia rządu rosyjskiego. — 8) Szkic: Ze wspomnień o Felicjanie Faleńskim, przedstawia stosunki autora z Faleńskim, autor fałszywie podaje jednak jako rok śmierci Faleńskiego 1907: ma być 1910. — 9) Goethe i Humboldt jako członkowie Towarzystwa warszawskiego Przyjaciół Nauk (1829—1830) (str. 467—479) opisuje, wśród jakich okoliczności Goethe i Humboldt zostali członkami Towarzystw Przyjaciół Nauk. Obaj nadesłali po nominacji listy dziękczynne, których tekst autor przytacza.

Wymienione artykułki poruszają przeważnie rzeczy drobne, przynoszą jednak szczegóły nieznanne i w tem ich zasługa. Także w kilku innych artykułach ubocznie znajdują się wzmianki nie obojętne dla historyków literatury. Tak np. w szkicu o Ludwiku Gumplowiczu wspomina o samobójstwie Maksymiliana Gumplowicza, spowodowanym nieszczęśliwą miłością do Marji Konopnickiej (str. 63). W artykule znów o Niemojowskich jest kilka ciekawych uwag o poglądach Wincentego Niemojowskiego na romantyków (str. 95). W szkicu wreszcie »Warszawa nowożytna 1815—1830« mamy wzmianki o Mochackim, Staszicu, Koperniku, Bentkowskim, nadto szczegóły o życiu towarzyszkiem i umysłowym Warszawy w okresie Królestwa Kongresowego.

Lwów.

Wiktor Hahn.